

Інформаційне право

УДК 346.9:336.74(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13488525>

Юридичні аспекти використання та регулювання криптовалют у сучасній Україні

Чубоха Надія Федорівна,

кандидат юридичних наук, доцент, юридичний факультет, Волинський
національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9954-3632>

Коробцова Дар'я Вікторівна,

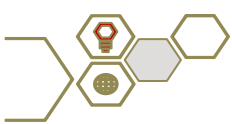
кандидат юридичних наук, доцент, кафедра правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки, Факультет № 6, Харківський
національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>

Прийнято: 04.08.2024 | Опубліковано: 25.08.2024

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню правового статусу та регулювання криптовалют в Україні.

За допомогою герменевтичного, системно-структурного та порівняльно-правового **методів** досліджено: зміст поняття «криптовалюта», особливості законодавчого регулювання віртуальних активів в Україні (із зосередженням на Законі України «Про віртуальні активи»), питання оподаткування операцій з криптовалютами та проблеми правової відповідальності за незаконний обіг криптовалют.

Мета дослідження — виявити прогалини та суперечності чинного законодавства, а також розробити пропозиції щодо його вдосконалення з метою

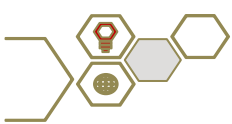
забезпечення ефективного регулювання ринку віртуальних активів в Україні та захисту прав учасників цього ринку.

Результати дослідження вказують на необхідність посилення валютного контролю за операціями з криптовалютами, а також за діяльністю суб'єктів, що формують державну політику у сфері регулювання віртуальних активів. Запровадження ефективних інструментів контролю, передбачених чинним законодавством, є нагальною потребою. Динамічний розвиток світової економіки в контексті глобалізації та цифрової трансформації суттєво вплинув на формування нових економічних реалій, зокрема, на активне поширення цифрових активів. Ці процеси потребують адекватного правового реагування. Виникнення цифрових активів як нової форми майна вимагає розробки комплексної системи правового регулювання, яка б забезпечувала баланс між інноваційним розвитком та захистом прав учасників ринку, а також стабільністю фінансової системи.

Висновки. Проведене дослідження виявило значні прогалини в національному законодавстві щодо регулювання криптовалют. Невизначеність правового статусу віртуальних активів, відсутність чітких правил оподаткування операцій з ними створюють перешкоди для розвитку цифрової економіки в Україні та потенційно можуть заохочувати тіньові операції. Аналіз світової практики свідчить про необхідність комплексного підходу до регулювання криптовалютного ринку. Дослідження підтверджує необхідність розробки комплексного підходу до регулювання криптовалютного ринку, який би забезпечував баланс між інноваційним розвитком та захистом інтересів учасників ринку.

На основі проведеного аналізу сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства, зокрема щодо легалізації криптовалют, створення ефективної системи контролю та розробки податкового законодавства.

Ключові слова: бюджет, віртуальні активи, біткоїн, криптоактиви.

Legal Aspects of the Use and Regulation of Cryptocurrencies in Modern Ukraine

Nadiya Chubokha,

PhD in Law, Associate Professor, Faculty of Law, Lesya Ukrainka Volyn
National University, Lutsk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-9954-3632>

Daria Korobtsova,

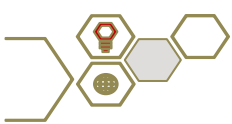
PhD in Law, Associate Professor of the Department of Legal Support for
Entrepreneurial Activity and Financial Security, Faculty No. 6 of Kharkiv National
University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine, [https://orcid.org/0000-0003-2571-](https://orcid.org/0000-0003-2571-8433)
8433

Abstract. The article is devoted to a comprehensive study of the legal status and regulation of cryptocurrencies in Ukraine.

Using hermeneutical, systemic-structural and comparative legal **methods**, the author examines the content of the concept of “cryptocurrency”, the specifics of legislative regulation of virtual assets in Ukraine (with a focus on the Law of Ukraine “On Virtual Assets”), the issues of taxation of cryptocurrency transactions and the problems of legal liability for illegal trafficking in cryptocurrencies.

The purpose of the study is to identify gaps and contradictions in the current legislation, as well as to develop proposals for its improvement in order to ensure effective regulation of the virtual asset market in Ukraine and protect the rights of market participants.

The results of the study point to the need to strengthen currency control over cryptocurrency transactions, as well as over the activities of entities that shape state policy in the field of virtual assets regulation. The introduction of effective control

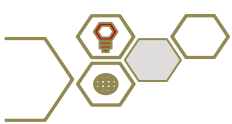
tools provided for by the current legislation is an urgent need. The dynamic development of the global economy in the context of globalisation and digital transformation has significantly influenced the formation of new economic realities, in particular, the active spread of digital assets. These processes require an adequate legal response. The emergence of digital assets as a new form of property requires the development of a comprehensive legal regulation system that would strike a balance between innovative development and protection of the rights of market participants, as well as the stability of the financial system.

Conclusions. This study has revealed significant gaps in the national legislation on the regulation of cryptocurrencies. The uncertainty of the legal status of virtual assets and the lack of clear rules for taxation of transactions with them create obstacles to the development of the digital economy in Ukraine and may potentially encourage shadow transactions. The analysis of global practice shows that a comprehensive approach to regulating the cryptocurrency market is needed. The study confirms the need to develop a comprehensive approach to regulating the cryptocurrency market that would ensure a balance between innovative development and protection of the interests of market participants.

Based on the analysis, the author formulates proposals for improving the current legislation, in particular, legalisation of cryptocurrencies, creation of an effective control system and development of tax legislation.

Keywords: budget, virtual assets, bitcoin, cryptoassets.

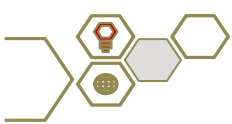
Постановка проблеми. Значна кількість громадян України володіє криптовалютами, що свідчить про зростання популярності цих цифрових активів. Висока ліквідність та анонімність криптовалют роблять їх привабливим інструментом для проведення фінансових операцій. Однак, відсутність чіткого механізму оподаткування операцій з віртуальними активами створює значні ризики для державного бюджету.

У контексті воєнного стану, коли наповнення бюджету є критично важливим, питання легалізації та оподаткування криптовалют набуває особливої актуальності. Світова практика демонструє різні підходи до регулювання криптовалют: від повного заборони до легалізації як засобу платежу. Україна, ухвалюючи відповідний закон, зробила крок у напрямку легалізації віртуальних активів. Проте, для ефективної інтеграції криптовалют в національну фінансову систему необхідна подальша деталізація законодавства, зокрема, у частині оподаткування, протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Згідно з внутрішнім законодавством України, існує певний правовий пробіл з точки зору поняття «криптовалюта» і її правового статусу. Таким чином, одним з важливих кроків є прийняття закону «Про віртуальні активи» (далі - Закон України) [11], який регулює сукупність правовідносин, пов'язаних з обігом віртуальних активів, і детально описує права та обов'язки організацій, що беруть участь у правовідносинах з віртуальними активами. Сучасний світ швидко і впевнено розвивається завдяки винаходу нових інформаційних технологій і техніки. Процес модернізації охоплює всі сфери людської діяльності і суспільства і привів до оновлення самої економіки, фінансово-економічних процесів, особливо в останні роки. Закон «Про віртуальні активи» передбачає таке визначення віртуальних активів: «це нематеріальне майно, що є об'єктом цивільних прав, має цінність і таблиці з набором даних в електронному вигляді». Існування і оборот віртуальних активів забезпечується системою, яка буде забезпечувати оборот віртуальних активів. Віртуальні активи можуть довести право вимоги до інших об'єктів майнових прав, особливо до цивільних прав [11].

Найбільшою перевагою криптовалют є можливість безкоштовного, швидкого і анонімного переказу грошей. Здатність обходити непотрібні бюрократичні процедури та обмеження банківської системи сприяє благодійності, особливо коли йдеться про міждержавні перекази. Саме це дозволило з перших місяців війни зібрати величезні суми пожертвувань на

підтримку українських військ по всьому світу. Звичайно, це не єдиний, але дуже важливий інструмент фінансування.

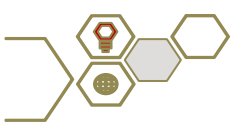
У 2022 році криптовалютний фонд для підтримки України був створений на базі криптобіржі Kuna спільно з Міністерством цифрової трансформації та Міністерством оборони України. Цей фонд став частиною масштабної кампанії зі збору криптовалютних пожертв на підтримку української армії та гуманітарних потреб під час війни з росією. Через цей фонд було зібрано значні кошти, які використовувались для закупівлі товарів, обладнання та інших необхідних ресурсів [18].

Ініціатива дозволила швидко організувати процес переказу криптовалют, що значно прискорило надходження допомоги порівняно з традиційними фінансовими каналами. Завдяки криптовалютам Україна змогла залучити міжнародну підтримку від криптоспільноти по всьому світу.

Криптовалюта вже давно не є новим інвестиційним активом, і в багатьох країнах світу закон визначає не тільки її правовий статус, а й порядок оподаткування. Тому податкові органи активно займаються питанням оподаткування доходів, пов'язаних з криптовалютою.

Основна проблема, яка буде досліджена в цій статті – це відсутність правового регулювання криптовалют в Україні, яке призвело б до правового статусу, оподаткування, захисту прав користувачів і запобігання незаконних транзакцій. Для вирішення сформульованої проблеми у статті поставлено такі наукові завдання: дослідити існуючі нормативно-правові акти, які регулюють використання криптовалют в Україні, визначити правовий статус криптовалют у чинному законодавстві.

Економічний розвиток цивілізації і окремих країн світу тісно пов'язане з появою, вивченням і створенням нових законів, засобів і методів ведення економічної діяльності. В умовах капіталістичного світу конкуренція і боротьба за споживачів є двигунами створення нових технологій. Слід також зазначити, що експоненціальний розвиток економіки, фінансів і торгівлі змушує всі

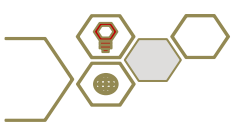

економічні суб'єкти рухатися «крок за кроком» з плином часу. Ось чому так важливо мати знання та досвід у галузі, яка зараз користується великим попитом. Однією з цих галузей є криптовалюта, про яку всі говорять вже кілька років. З огляду на світову тенденцію до інвестування в цей тип активів, цілком можливо, що криптовалюта в найближчому майбутньому будуть служити не тільки об'єктом торгівлі та інвестицій, а й повноцінним платіжним засобом.

У той же час досі існує думка, що криптовалюта не володіє повністю всіма функціями грошей (як розрахункова одиниця, як засіб збереження вартості), вона не надається державою, тому поки ми можемо говорити тільки про використання криптовалюти як засобу обігу, тому визначити її по грошах або законному платіжному засобу неможливо. Однак є підстави для визначення криптовалюти як грошового еквівалента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різниця між криптовалютами та традиційними грошима полягає в децентралізації емісії та управління. На відміну від фіатних грошей, які випускаються центральними банками, криптовалюти базуються на технології блокчейн – розподіленій базі даних, що забезпечує високий рівень безпеки та прозорості транзакцій. Зі зростанням популярності криптовалюти збільшується обсяг обчислювальних ресурсів, необхідних для підтвердження нових блоків у блокчейні. Цей процес, відомий як майнінг, передбачає використання потужних комп'ютерів для розв'язання складних математичних задач. За успішне вирішення задачі майнер отримує винагороду у вигляді нових монет. Майнінг одночасно забезпечує стійкість мережі блокчейн та стимулює її розвиток [1].

Існування криптовалют як самостійного соціально-економічного феномену стимулювало активні дослідження їх природи, правового статусу та перспектив розвитку. Поширення криптовалют на світовому ринку зумовило необхідність адекватного законодавчого регулювання. Однак, оскільки криптовалюти є відносно новим явищем, багато аспектів їх функціонування потребують подальшого вивчення. Зокрема, виникають питання щодо

оподаткування операцій з криптовалютами, включаючи придбання та продаж віртуальних активів.

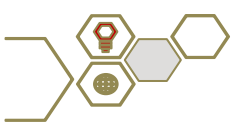
Пропонується внесення змін до Закону України «Про віртуальні активи» [11] з метою усунення існуючих прогалин у регулюванні та створення сприятливих умов для розвитку криптовалютного ринку в Україні.

За останні кілька років криптовалюти стали невід'ємною частиною глобального фінансового ринку. В Україні, як і в багатьох інших країнах, збільшується кількість користувачів криптовалют та обсяг транзакцій. Такий розвиток вимагає адекватного правового регулювання для захисту учасників ринку та запобігання можливим ризикам.

Незважаючи на значний інтерес до криптовалют, в Україні досі немає чіткого законодавчого визначення їх правового статусу. Це створює правову невизначеність для користувачів, інвесторів та підприємців, які працюють з криптовалютами. Відсутність чіткого правового статусу також ускладнює регуляторним органам контроль за цим ринком [4].

Одним із основних розходжень є питання децентралізованого підходу до регулювання криптовалют, що передбачає мінімальне втручання держави, проти централізованого підходу, який вимагає жорсткого контролю та регулювання з боку державних органів. Розходження також виникають між підходами, що наголошують на фіскальних аспектах регулювання (оподаткування криптовалютних операцій), і тими, що зосереджуються на фінансовій стабільності та захисті інвесторів.

Відсутність єдиного підходу до класифікації криптовалют (як валюти, активу чи товару) призводить до різних тлумачень і юридичних підходів у різних країнах. Це ускладнює розробку універсальних регуляторних норм. Різні

джерела подають суперечливі дані щодо ризиків, пов'язаних з криптовалютами, таких як волатильність, ризики шахрайства та відмивання грошей.

За словами В. О. Мандрика, криптовалюту слід розуміти як актив у цифровій формі, який діє як засіб обміну, використовує шифрування для забезпечення безпеки операцій, контролює створення додаткових підрозділів і перевіряє передачу активів [8, с. 67].

В. І. Нагнибіда зазначає, що зміст криптовалюти можна розглядати як перевагу нематеріального характеру пошуку її подання в електронному вигляді в певному наборі даних. При цьому, на його думку, віртуальні активи можуть існувати не тільки у вигляді криптовалют, але і бути представлені у вигляді будь-якого токена NFT. Отже, це може бути інший масив даних, який має захист і зовнішній вигляд електронної форми і має певні значення [9, с. 48].

І. Р. Макогонюк каже, що перш за все необхідно законодавчо легалізувати віртуальну валюту як об'єкт цивільних прав:

1) чітко розуміння того, що таке криптовалюта, її види та особливості обігу;

2) щоб кожен учасник подружніх відносин мав чіткі знання про емітента, процедуру випуску і торгівлі криптовалюта, після чого логічним і логічним кроком є перегляд державної політики щодо біткоїни і його аналогів [7, с. 343].

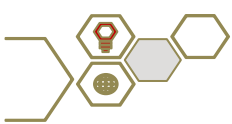
На думку М. Д. Бутко, і з нею варто погодитися, положення Закону України потребують доопрацювання. Зокрема, у вказаному законодавчому акті мають бути враховані та відображені наступні моменти:

1. Класифікація та визначення віртуальних активів повинні відповідати Регламенту регулювання ринку криптоактивів Markets in Crypto assets (MiCA).

2. Ліцензування та умови діяльності постачальників послуг повинні відповідати Розділу II Регламенту MiCA.

3. Весь крипториннок відповідає застворення «White paper» з інформацією про віртуальний актив та/або ІСОпроект.

4. Вина за недостовірну інформацію покладається у «White paper».

5. Для споживачів повинен бути обов'язковий «Disclaimer» із попередженням про ризик втрат інвестицій та заощаджень.

6. Повинна бути чітко регламентована відповідальність гравців крипторинку за втрату коштів споживачів.

7. Механізм «публічної пропозиції» повинен бути доопрацьований відповідно до Регламенту MiCA [2, с. 123].

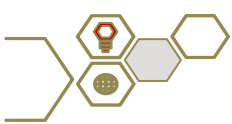
Олег Гороховський є власником Монобанку, який пропонує купувати криптовалюту зі свого банківського рахунку для захисту прав споживачів, правильного поводження та оподаткування криптовалют. «Ми коли-небудь запустимо криптовалюту. Крипто-карти існують в додатках, де є інші карти. Це карта в доларах, до якої звикли користувачі, а буде карта і в біткоїнах», - резюмував Олег Гороховський [4].

Погодимося з В. Г. Сословським [12] в тому, що криптовалютний ринок - це система, що об'єднує в 1 ціле всі елементи, що забезпечують випуск (випуск) криптовалют і їх обіг відповідно до законів попиту і пропозиції між учасниками цього ринку. Криптовалютний ринок знаходиться в процесі становлення і розвитку. Його правила постійно вдосконалюються, з'являються нові компоненти і змінюється поведінка учасників ринку.

Необхідно розуміти, що означає «криптовалюта». На думку провідних вчених, криптовалюта - це віртуальна валюта, це менший цифровий актив [5, с. 173].

У науковій та професійній літературі тривають дискусії щодо визначення сутності криптовалюти. Деякі вчені розглядають криптовалюти як віртуальні валюти, платіжні засоби, інноваційні платіжні мережі, платіжні системи, протоколи транзакцій, нові види грошей і грошові сурогати. Інші заперечують приналежність грошей і посиляються на віртуальні товари, нематеріальні активи та фінансові цифрові активи [3; 6; 10].

На відміну від централізованої цифрової валюти і систем центрального банку, криптовалюти використовують децентралізований контроль [13, с. 90].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Правовий статус криптовалют в Україні досі неясний. Фінансові регулятори не відповіли на питання юридичного характеру, заявивши тільки, що складний правовий характер криптовалют не дозволяє їм визнаватися грошовими коштами, валютами, платіжними засобами, валютними цінностями, електронними грошима, цінними паперами або грошовими посередниками. Загалом, спроби держави регулювати криптовалюта абсолютно не відповідають ідеї самого її створення, тобто відсутності регулювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета статті – всебічний аналіз юридичних аспектів використання та регулювання криптовалют в Україні.

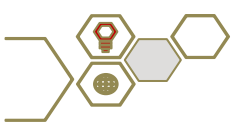
Завдання статті:

- дослідити чинне законодавство, що стосується криптовалют;
- визначити поточний правовий статус криптовалют у контексті українського законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зараз криптовалютний ринок в Україні перебуває у так званій «сірій зоні», оскільки відсутнє законодавство, яке б визначало правила його роботи, права та обов'язки учасників торгівлі криптовалютою, а також ставки податків.

У 2014 році Центральний банк України визначив біткоїн як грошовий сурогат, який не має внутрішньої вартості та не може використовуватися як платіжний засіб фізичними чи юридичними особами. Після цього три роки мовчання. Лише у 2017 році влада знову була змушена зайнятися цим питанням. Після численних заяв у ЗМІ та широких дискусій Центральний банк України був змушений оголосити про правовий статус біткоїна в нашій країні. Однак цією заявою він визнав невизначеність навколо питання та пообіцяв найближчим часом прийняти рішення.

У Національному банку України заявили, що наразі біткоїн не має певного правового статусу в Україні. Визначення цього статусу ускладнюється

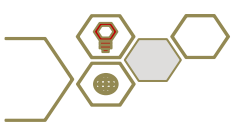

відсутністю комплексного підходу до класифікації біткоіна та регулювання операцій з ним у світі [15].

Наразі у Верховній Раді України перебувають на розгляді два законопроекти, перший з яких – № 7183 від 06.10.2017, згідно з яким криптовалюта – це програмні коди (набір символів, цифр і літер), які є об'єктами права власності. і може служити засобом обміну. розпізнаються як програмний код, а інформація про них вводиться та зберігається як дані (програмний код) у системі блокчейн як одиниця обліку існуючої системи блокчейн. У разі ухвалення запропонованого закону фізичні особи, які займаються «майнінгом», повинні будуть платити державі ПДФО у розмірі 18% і військовий збір у розмірі 1,5%. Однак, оскільки ринкова вартість криптовалюти час від часу змінюється, у документі не вказано, як будуть розраховуватися суми податку та які ставки податку використовуватимуться для визначення податкової бази. Криптовалюти можна використовувати для обміну однієї криптовалюти на іншу або на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги чи товари за тими ж правилами, що й у випадку приватної власності. Також пропонується дозволити обмін криптовалют в Україні.

Інший законопроект № 7183-1 від 10 жовтня 2017 року визначає криптовалюту як децентралізовану цифрову міру вартості, яка може бути виражена чисельно, діє як засіб обміну, засіб зберігання вартості або розрахункова одиниця на основі отриманої математичної розрахунки. від нього і має криптографічний захист. 10 жовтня 2017 року Автори законопроекту №7183-1 від 10 жовтня 2017 року пропонують вважати криптовалюти фінансовими активами, що підлягають правовому регулюванню.

Альтернативним підходом до регулювання операцій з криптовалютами є визнання «майнінгу» (створення криптовалют) категорією господарської діяльності, тобто діяльністю, що віднесена до класу 63.11 КВЕД-2010, а саме: обробка даних, розміщення інформації на веб-сайтах. та пов'язану з нею діяльність. Це треба визнати.

Це дозволяє фізичним особам, які займаються майнінгом, легально займатися підприємницькою діяльністю за основною діяльністю 63.11 КВЕД-2010, а державі отримувати дохід у вигляді податків від бізнесу, пов'язаного зі створенням, продажем та купівлею криптовалют.

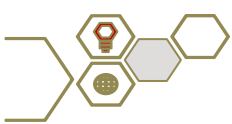
Відсутність чіткого законодавчого регулювання криптовалют в Україні створює значні труднощі для юридичних осіб, які бажають здійснювати операції з цими активами. Неможливість класифікувати криптовалюту відповідно до чинного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування суттєво ускладнює ведення обліку та нарахування податків. Це створює значні ризики для бухгалтерів, оскільки відсутність нормативного визначення «криптовалюти» призводить до невизначеності щодо правил відображення таких операцій у фінансовій звітності. Як наслідок, виникає висока ймовірність помилок при визначенні податкових зобов'язань, що може призвести до податкових ризиків для компаній та, у перспективі, до застосування фінансових санкцій.

Зростання популярності використання криптовалют та їх інтеграція в глобальну фінансову систему обумовлюють необхідність систематизації знань про їх функціональні можливості. Результати проведеного дослідження щодо особливостей використання криптовалют наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості використання криптовалют

Особливості використання криптовалют	Опис особливостей
Необоротність	Завершена транзакція не може бути скасовані без участі посередника, такого як банку. Не можна скасувати завершену транзакцію лише за запитом одного учасника.
Анонімність учасників	У рахунках і транзакціях особистість учасника операції не може бути розкрита без додаткової інформації. Рахунки не пов'язані з фізичними або юридичними особами.

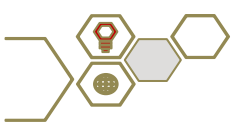

Швидкість	Транзакції відбуваються практично миттєво з використанням сучасних засобів зв'язку і підтверджуються через дуже обмежений час.
Глобальність	Транзакції відбуваються незалежно від кордонів у світі. Учасники транзакції можуть знаходитися якомога далі географічно, в інших країнах, на інших континентах та ін.
Безпека	Захист власності на криптовалюту і транзакцій з нею здійснюється з використанням криптографічних засобів.
Відсутність необхідності щодо дозволів	Програмне забезпечення для використання криптовалют доступне у суспільному надбанні. Воно не вимагає ліцензій і дозволів для використання і легко доступне всім потенційним учасникам транзакції.
Обмеження пропозиції	Максимальна пропозиція всіх типів криптовалют технічно обмежена. Неможливо збільшити обсяг криптовалют і їх обігу після досягнення заявленого і технічно підтвердженого обсягу пропозиції.

Джерело: власна розробка авторів

Відсутність чітко визначеного правового статусу криптовалют в національному законодавстві суттєво ускладнює захист прав власників віртуальних активів. Судова практика свідчить про те, що криптовалюти часто не кваліфікуються як традиційні об'єкти цивільних прав (товар, майно), що унеможливляє застосування загальних цивільно-правових норм для захисту прав їх власників. Тому в умовах сучасної економічної ситуації в Україні важливо легалізувати обіг криптовалют на внутрішньому ринку і на його основі створити правову базу для державного регулювання економічних відносин і підприємницької діяльності [16].

За останні декілька років криптоактиви широко використовувалися в Україні. Щоб заохочувати і розширювати легальне використання криптовалют, Конгрес прийняв закон про віртуальні активи минулої осені після подолання вето президента. Хоча для того, щоб криптоактиви стали альтернативою

загальноприйнятій фіатній валюті в країні, необхідні певні правила, Україна зробила гуманітарні зусилля з використання криптоактивів з метою збору коштів для підтримки українських військових і порятунку українців від наслідків криптоактивних атак. Жодних закликів до незаконного нападу з боку росії не надходило.

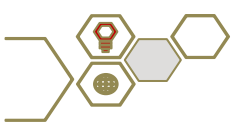
Згідно з новою правовою базою, в Україні зможуть працювати криптообмінні біржі, українські банки зможуть відкривати криптовалютні картки та рахунки, а користувачі віртуальних активів матимуть право розширювати сферу використання та користуватися правовим захистом.

Поява криптовалют як нового класу активів ініціювала комплексний перегляд інвестиційних стратегій. Ключові аспекти цього впливу детально представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Прояви впливу криптовалют на інвестиційні ринки

Прояви впливу криптовалют на інвестиційні ринку	Опис проявів впливу криптовалют на інвестиційні ринки
Збільшення ринкової капіталізації	Залучення коштів та їх акумулювання в криптовалюту в цілому сприяли зростанню ринкової капіталізації криптовалют і довели інтерес інвесторів до таких інструментів.
Зменшення впливу державних регуляторів	За допомогою криптовалют інвестори і власники таких валют можуть уникнути впливу національних регулюючих органів і, як правило, уникнути регулюючого впливу державних органів на інвестиції, здійснювані за допомогою криптовалют.
Підвищення надійності і безпеки транзакцій	Криптовалюти безпечні та надійні, оскільки їх транзакції захищені шифруванням. Це може допомогти підвищити довіру інвесторів до ринку в цілому і залучити нових учасників.
Усвідомлення необхідності мета-державного регулювання для захисту інтересів	Розширення ринку криптовалют призвело до необхідності його регулювання. Це вимагає створення нових правил і положень, які можуть вплинути на роботу неділі та її учасників.
Усвідомлення принципово нових ризиків	Криптовалюти мають певні ризики, особливо високу волатильність ціни і ймовірність шахрайства.

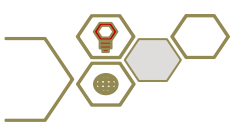
Джерело: власна розробка авторів

Віртуальні активи (не лише криптовалюти) можна поділити на забезпечені або підкріплені активами та незабезпечені. Ключова відмінність між забезпеченими та незабезпеченими віртуальними активами полягає в наявності або відсутності підтвердження прав власності на реальний актив. Забезпечені активи надають власникам більшу впевненість у збереженні вартості інвестицій, оскільки їх вартість тісно пов'язана з вартістю базового активу. Незабезпечені активи є більш ризикованими інвестиціями через високу волатильність та відсутність внутрішньої вартості. Розуміння цих відмінностей є важливим для інвесторів, які планують вкладати кошти у віртуальні активи, оскільки воно дозволяє оцінити рівень ризику та вибрати найбільш підходящий інструмент для інвестування. Самі об'єкти визначаються транзакцією, яка створює такі віртуальні активи (якими можуть бути золото, нафта, нерухомість, сільськогосподарська продукція або будь-який інший реальний фізичний актив).

Вид цінних паперів, які можуть бути використані як застава для віртуальних активів, визначається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).

Водночас, для незахищених віртуальних активів (наприклад, Bitcoin та Ethereum) такі майнові права не визначені.

Ринок віртуальних активів регулюється як НКЦПФР, так і Національним банком України (НБУ) [17]. Міністерство цифрової трансформації створило сайт «Допомога Україні» для підтримки Збройних сил України. Приймаються такі валюти: Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), Tether (USDT ERC-20), Tether (USDT TRC-20), Terra (LUNA), Polkadot (DOT), Solana (SOL), Cardano (ADA), Dogecoin (DOGE), Monero (XMR), ICON (ICX) і Casper (CSPR). Незважаючи на значну роль криптовалют у сучасній економіці, українське законодавство досі не містить чіткого визначення терміну «криптовалюта». Натомість

використовується більш загальне поняття «віртуальний актив». Прийняття спеціалізованого законодавства, яке б регулювало правовідносини в сфері обігу віртуальних активів, є необхідною умовою для легалізації цього ринку та запобігання його тінізації. Впровадження такого регулювання дозволить не лише залучати додаткові інвестиції, а й забезпечити наповнення державного бюджету за рахунок оподаткування операцій з віртуальними активами.

Аналіз світового досвіду та української практики свідчить про низку позитивних наслідків поширення використання криптовалют (рис. 1).

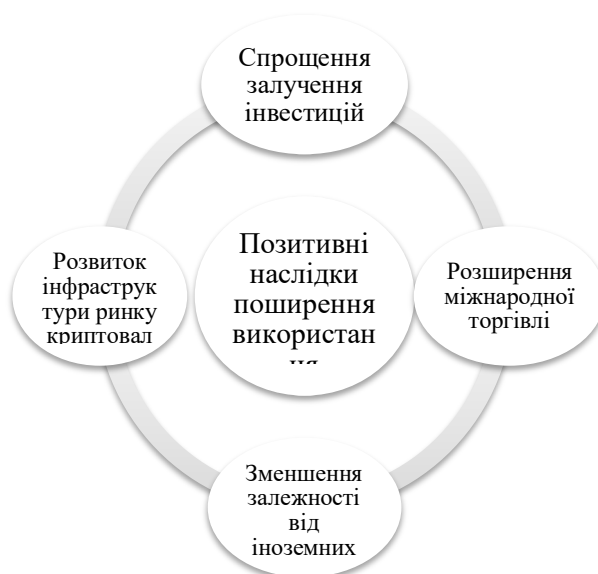
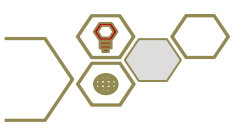

Рис. 1. Позитивні наслідки поширення використання криптовалют в Україні

Джерело: власна розробка авторів

Для ефективного контролю та прозорості операцій з криптовалютами в Україні необхідно створити єдиний державний реєстр, який би містив детальну інформацію про всі транзакції з віртуальними активами. Такий реєстр дозволить не лише захистити права власників криптовалют, а й забезпечити виконання податкового та антикорупційного законодавства. Аналогічні системи вже успішно функціонують в інших країнах, зокрема, за дослідженнями Р. Каррейра, П. Пінто та А. Пінто [14].

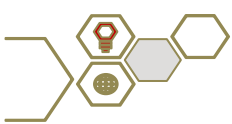

Органи фіскальної служби мають отримати доступ до зазначеної бази даних для оподаткування віртуальних активів та операцій з ними. Такий досвід заслуговує на вивчення та імплементацію в українське законодавство. Також ми вважаємо вкрай необхідним визначити в Законі України «Про віртуальні активи» перелік документів, якими можна підтвердити право власності на криптовалюту. Вважаємо за необхідне внести зміни до Закону України «Про віртуальні активи» [11] та доповнення до Податкового кодексу України щодо оподаткування комерційних операцій з криптовалютою та операцій з придбання віртуальних активів у власників. Власники електронних коштів повинні платити податки за наявність таких активів.

Відповідно до Закону України «Про віртуальні активи», який ще не набрав чинності, термін «віртуальний актив» означає нематеріальний актив, який є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражений у сукупності даних в електронній формі [4].

Висновки. Натепер доцільно внести зміни до Цивільного та Господарського кодексів України як загальних нормативно-правових актів щодо визнання віртуальних активів альтернативним засобом платежу, оскільки це визначено спеціальним Законом України «Про віртуальні активи». Ще більш критичною буде розробка та внесення змін до цього закону та Податкового кодексу України щодо запровадження податку на доходи, отримані від операцій з криптовалютою. Обґрунтовується необхідність встановлення занижених порівняно із загальними податковими ставками та руйнується наукова дискусія, зокрема в рамках науки кримінального права, щодо доцільності встановлення підвищеної відповідальності за ухилення від оподаткування такої діяльності, а також розпочати дискусію про необхідність запровадження в Україні податку на приріст капіталу (податку на вилучення).

Дискусійним залишається питання щодо необхідності розробки бази даних, яка міститиме дані про придбання віртуальних коштів та їх використання. З цієї бази даних власники криптовалюти зможуть отримати інформацію про

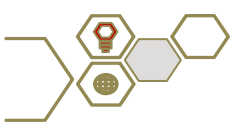

підтвердження права власності та будь-які транзакції з криптовалютою. Необхідно буде надати доступ до зазначеної бази фіскальній службі для контролю за оподаткуванням віртуальних активів та операцій з ними.

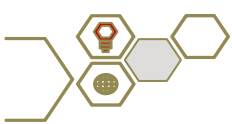
Аналізу дискусійних аспектів функціонування криптовалютних транзакцій, названих у двох попередніх абзацах, має бути присвячено наступне наукове дослідження.

Список використаних джерел

1. Безверхий К., Кувшинова А. Криптовалюта: гроші чи мильна бульбашка? *Бухгалтерський облік та аудит*. 2018. Вип. 1. С. 29–38.
2. Бутко М.Д. Криптовалюта як альтернатива фіатним коштам. *Грааль науки*. 2023. № 33. С. 121-127.
3. Бруханський Р.Ф., Спільник І.В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. *Проблеми економіки*. 2019. № 2. С. 145-156. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-2-145-156>. (дата звернення: 05.04.2024).
4. Гороховський про перспективи біткоїн-картки: «Зіштовхнулися з регулятором і зупинилися». *Мінфін*. 2021. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/12/31/78236028> (дата звернення: 22.03.2024).
5. Казначєєва Д.В., Дорош А.О. Криптовалюта: проблеми правового регулювання. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2020. № 2 (23). С. 171–176.
6. Колдовський А., Чернега К. Проблемні аспекти теоретичного осмислення криптовалюти, як явища сучасної інформаційної економіки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. Суми : УАБС НБУ, 2015. Вип. 42. С. 100-110.

7. Макогонюк І.Р. Криптовалюта як об'єкт цивільних правовідносин. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 травня 2023 р.).* Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 342-344.
8. Мандрик В.О., Мороз В.П. Законодавче регулювання обігу криптовалют в Україні, проблеми та перспективи їх розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2019. Т. 29. № 4. С. 67-71.
9. Нагнибіда В.І. Реалізація положень законодавства про віртуальні активи у світлі політики діджиталізації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України.* 2021. № 5. С. 45-52.
10. Назаренко О. В., Ликова В. В. Криптовалюта: інтерпретація, організаційні аспекти державного регулювання та облікового відображення. *Інвестиції: практика та досвід.* 2019. № 24. С. 25–30. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.24.25
11. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
12. Сословський В.Г., Косовський І.О. Ринок криптовалют як система. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2016. Вип. 2. С. 236-246.
13. Спільник І.В., Палюх М.С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації.* 2019. Вип. 1-2. С. 83-96. URL: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>. (дата звернення: 09.04.2024).
14. Carreira R., Pinto P., Pinto A. A Framework for On-Demand Reporting of Cryptocurrency Ownership and Provenance. *Advances in Intelligent Systems and Computing.* Cham, 2020. P. 131–143. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-52535-4_14 (date of access: 12.04.2024).
15. Novikov A. Legal regulation of cryptocurrencies and applicable risks. *Eureka: Social and Humanities.* 2017. No. 4. P. 32–35. URL:

<https://pdfs.semanticscholar.org/655c/fd49a80fbdd8e59ed1aeef4084d9a2021271.pdf>
(date of access: 24.03.2024).

16. Solodan K. Legal regulation of cryptocurrency taxation in European countries. *European Journal of Law and Public Administration*. 2019. No. 6/2019. P. 64–74. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=795370> (date of access: 13.03.2024).

17. Yaneva M. Analysis of cryptocurrencies through the prism of public attitudes in Republic of Bulgaria and Republic of Turkey. *Centre for Studies in European Integration Working Papers Series*. 2021. No. 1/2021. P. 34–40. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=995827> (date of access: 12.04.2024).

18. The cryptocurrency world will help in this war: Kuna CLO breaks down Ukraine's digital asset law. *Cointelegraph*. URL: <https://cointelegraph.com/news/the-cryptocurrency-world-will-help-in-this-war-kuna-clo-breaks-down-ukraine-s-digital-asset-law> (date of access: 27.03.2024).